/media/zagalna%20serednya/shkolam-za-kordonom/1standartizovani-vimogiumi.doc

13.Українська за 27 уроків : онлайн-курс / ГО «Український світ», проєкт «Є-мова». Prometheus, 2020. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+UKR101+2020/about

14.Resources to help foreigners in learning Ukrainian [Ресурси на допомогу іноземцям у вивченні української мови] / Уповноважений із захисту державної мови. URL: https://mova-ombudsman.gov.ua/en/resources-to-help-foreigners-in-learning-ukrainian

REFERENCES

1. Kochan, I. M., Matsiuk, Z. O., & Turkevych, O. V. (2022). Osnovy metodyky vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Fundamentals of the methodology of teaching Ukrainian as a foreign language]. Lviv. [in Ukrainian]

2. Matsiuk, Z. O. (2024). Metodyka vykladannia hramatyky ukrainskoi movy yak inozemnoi. Morfolohiia [Methodology of teaching the grammar of Ukrainian as a foreign language. Morphology]. Lviv: Vydavets Viktoriia Kundelska. [in Ukrainian]

3. Bihych, O. B., Borysko, N. F., Boretska, H. E., et al. (2013). Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka [Methodology of teaching foreign languages and cultures: theory and practice]. S. Yu. Nikolaieva (Ed.). Kyiv: Lenvit. [in Ukrainian]

4. Kushnir, I. (2020). Komunikatyvnyi akt yak osnovna odynytsia navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [A communicative act as a main unit of teaching Ukrainian as a foreign language]. Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky – Teaching Languages at Higher Educational Establishments at the Present Stage. Intersubject Relations. №36. S. 131–148. DOI: https://doi.org/10.26565/2073-4379-2020-36-10 [in Ukrainian]

5. Dyrda, I. A. (2015). Pryntsypy navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi: teoretychni problemy [Principles of teaching Ukrainian as a foreign language: theoretical problems]. Osvitnii vymir – Educational Dimension. URL: https://doaj.org/article/49000b925c4048649d90ed3c30f19d4d [in Ukrainian]

6. Ivlieva, S. M. (2023). Naukovyi tekst u systemi navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Scientific text in the system of teaching Ukrainian as a foreign language]. Zapysky z ukrainskoho movoznavstva – Studies in Ukrainian Linguistics. №30. S. 157–163. DOI: https://doi.org/10.18524/2414-0627.2023.30.283866 [in Ukrainian]

7. Pikulytska, L. V., & Baidak, L. I. (2017). Suchasni pryiomy navchannia ukrainskii movi yak inozemnii u vyshchii shkoli [Modern techniques of teaching Ukrainian as a foreign language in higher school]. In Science and Civilization – 2017: Materials of the XII International Scientific and Practical Conference (Vol. 5, pp. 7–13). Sheffield: Science and education LTD. URL: http://repo.sau.sumy.ua/handle/123456789/4692 [in Ukrainian]

8. Roman, L. (2018). Stanovlennia i rozvytok ukrainskoi movy yak inozemnoi yak navchalnoi dystsypliny [Formation and development of Ukrainian as a foreign language as an academic discipline]. Aktualni pytannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny – Topical Issues of Social Sciences and History of Medicine. 1(17). S. 20-24. [in Ukrainian]

9. Tsurkan, M. (2017). Sfery pobutuvannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [The spheres of existence of Ukrainian as a foreign language]. Aktualni pytannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny – Topical Issues of Social Sciences and History of Medicine. №3. [in Ukrainian]

10.Anistratenko, A. (2017). Problemy vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi: prykladnyi aspekt [Issues of teaching Ukrainian as a foreign language: the applied aspect]. Aktualni pytannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny – Topical Issues of Social Sciences and History of Medicine. 2(14). S. 168-171. [in Ukrainian]

11.Pro zatverdzhennia standartu derzhavnoi movy «Ukrainska mova yak inozemna. Rivni zahalnoho volodinnia A1–S2» [On approval of the state language standard "Ukrainian as a foreign language. General proficiency levels A1-C2"]: Rishennia Natsionalnoi komisii zi standartiv derzhavnoi movy vid 29.08.2024 № 279. (2024). URL: https://mova.gov.ua/diyalnist-i-proyekti/termini/standart-derzhavnoi-movy-ukrainska-mova-iak-inozemna-rivni-zahalnoho-volodinnia-a1-s2 [in Ukrainian]

12.Standartyzovani vymohy do rivniv volodinnia ukrainskoiu movoiu yak inozemnoiu [Standardized requirements for proficiency levels in Ukrainian as a foreign language]. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/shkolam-za-kordonom/1standartizovani-vimogiumi.doc [in Ukrainian]

13.Ukrainska za 27 urokiv [Ukrainian in 27 lessons]: online course. (2020). Ye-mova; HO «Ukrainskyi svit». Prometheus. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+UKR101+2020/about [in Ukrainian]

14.Commissioner for the Protection of the State Language. (n.d.). Resources to help foreigners in learning Ukrainian. URL: https://mova-ombudsman.gov.ua/en/resources-to-help-foreigners-in-learning-ukrainian [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШЛІЄКОВА Дар'я – аспірант кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності, економіки і маркетингу Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Наукові інтереси: методика навчання української мови як іноземної, лінгводидактика.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHLIEKOVA Daria – PhD Student at the Department of Management and Innovative Technologies of Sociocultural Activity, Economics and Marketing at Dragomanov Ukrainian State University.

Scientific interests: methods of teaching Ukrainian as foreign language, linguodidactics.

Стаття надійшла до редакції 09.10.2026 р.
Прийнята до друку 26.10.2026 р. Опублікована 17.11.2026 р.

УДК 378.147
DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-225-596-601 **ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)**

ЩЕРБИНА Світлана –
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
та іноземних мов
Центральноукраїнського національного технічного університету
ORCID: https://orcid.org/0000–0003–2729–4267
e–mail: 2108sveta64@gmail.com

ЛІПАТОВА Марина –
викладач кафедри історії, археології,
інформаційної та архівної справи
Центральноукраїнського національного технічного університету
ORCID: https://orcid.org/0000–0002–6410–1762
e–mail: marinalipatova58@gmail.com

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається роль зворотного зв'язку у процесі навчання іноземної мови як важливого елементу педагогічної взаємодії. Визначено основні види зворотного зв'язку, його дидактичні функції та особливості використання в умовах сучасного освітнього середовища. У статті розкрито значення зворотного зв'язку у сучасному освітньому процесі, зокрема, у викладанні іноземних мов у закладах вищої освіти. Аналізуються ключові функції зворотного зв'язку, його види та ефективні стратегії надання якісного зворотного зв'язку для підвищення академічної успішності та мотивації студентів. Володіючи технікою забезпечення зворотного зв'язку викладач іноземної мови здатний враховувати індивідуальний стиль діяльності студента, його мотиваційно–потребову сферу, а також комунікативні, інтерактивні, перцептивні процеси, що протікають в групі.

Потужним інструментом для отримання зворотного зв'язку від учнів є анкетування. У цій статті розглянуто роль анкетування в навчальному процесі, його переваги та недоліки, а також надано рекомендації щодо його ефективного використання. За допомогою розробленого пакету анкет виявлено конструктивні, гностичні, дидактичні та комунікативні здібності викладача, вивчено суб'єктивні оцінки студентів у процесі вивчення ними іноземної мови.

Аргументовано, що викладач іноземної мови, який володіє технікою забезпечення зворотного зв'язку, здатний враховувати індивідуальний стиль діяльності студента, його мотиваційно–потребову сферу, а також комунікативні, інтерактивні, перцептивні процеси, що протікають у групі.

Доведено, що зворотний зв'язок є невід'ємною складовою процесу навчання іноземних мов, оскільки сприяє формуванню рефлексивного мислення, розвитку мовної компетентності й автономності студентів. У поєднанні з технологічними інструментами він створює умови для більш гнучкого та персоналізованого навчання.

Ефективність зворотного зв'язку залежить від того, наскільки він зорієнтований на навчальні цілі, забезпечує підтримку та стимулює студентів до подальшої діяльності.

Ключові слова: *зворотний зв'язок, комунікація, навчання іноземної мови, мотивація, анкетування.*

SHCHERBYNA Svitlana –
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of International Economic Relations and Foreign Languages
of Central Ukrainian National Technical University
ORCID: https://orcid.org/0000–0003–2729–4267
e–mail: 2108sveta64@gmail.com
LIPATOVA Maryna –
Lecturer of the Department of the History,
Archaeology, Information and Archival Affair
of Central Ukrainian National Technical University
ORCID: https://orcid.org/0000–0002–6410–1762
e–mail: marinalipatova58@gmail.com

PROVIDING FEEDBACK IN THE PROCESS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article considers the role of feedback in the process of learning a foreign language as an important element of pedagogical interaction. The main types of feedback, its didactic functions and features of use in the conditions of the modern educational environment are determined. The article reveals the importance of feedback in the modern educational process, in particular, in teaching foreign languages in higher education institutions. The key functions of feedback, its types and effective strategies for providing high–quality feedback to increase academic success and motivation of students are analyzed. Possessing the technique of providing feedback, a foreign language teacher is able to take into account the individual style of student activity, his motivational and need sphere, as well as communicative, interactive, perceptual processes occurring in the group.

A powerful tool for obtaining feedback from students is a questionnaire. This article considers the role of questionnaires in the educational process, its advantages and disadvantages, and also provides recommendations for its effective use. Using the developed questionnaire package, the teacher's constructive, gnostic, didactic, and communicative abilities were identified, and the subjective assessments of students in the process of learning a foreign language were studied.

It is argued that a foreign language teacher who possesses the technique of providing feedback is able to take into account the individual style of the student's activity, his motivational and needs sphere, as well as communicative, interactive, perceptual processes occurring in the group. It is proved that feedback is an integral part of the process of learning foreign languages, as it contributes to the formation of reflective thinking, the development of language competence and autonomy of students. In combination with technological tools, it creates conditions for more flexible and personalized learning.

The effectiveness of feedback depends on how well it is focused on learning goals, provides support, and stimulates students to further activity.

Keywords: *feedback, communication, foreign language learning, motivation, questionnaire.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні стандарти освіти базуються на принципах студентоцентрованого підходу, який передбачає активну взаємодію між викладачем і студентом. Одним із ключових чинників цієї взаємодії є зворотний зв'язок (feedback), що забезпечує ефективне засвоєння матеріалу, розвиток автономності та самооцінювання здобувачів освіти.

У наш час модель вищої освіти акцентує увагу на компетентнісному та комунікативному підходах, де головне місце посідає активна, суб'єкт–суб'єктна взаємодія. У контексті навчання іноземних мов, де оволодіння мовленнєвими навичками, аудіюванням, читанням та письмом вимагає постійної корекції та вдосконалення, зворотний зв'язок стає обов'язковим інструментом педагогічного процесу.

Зворотній зв'язок – це інформація про результат діяльності, отримана індивідом або групою, яка дозволяє порівняти поточний стан із бажаним і відповідно скоригувати подальші дії [11]. Ефективний зворотний зв'язок перетворює процес навчання з пасивного споживання інформації на активну рефлексію та самовдосконалення. У закладах вищої освіти, де студенти готуються до професійної діяль-

ності в міжнародному інформаційному просторі, якість зворотного зв'язку безпосередньо впливає на формування комунікативної компетенції та активної комунікації іноземною мовою. Для того, щоб навчання іноземної мови було ефективним, добре організованим та структурованим, викладачу потрібно ураховувати потреби та очікування студентів. В цьому випадку дуже вдалим буде забезпечення зворотнього зв'язку при навчанні іноземної мови та врахування точки зору та міркувань щодо організації навчального процесу, його змісту та форм тими, хто навчається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна методика викладання іноземної мови та її розвиток досліджується та удосконалюється багатьма українськими та зарубіжними вченими. Особливу увагу приділено вивченню та розробці зворотнього зв'язку на заняттях з іноземної мови. Теоретичні засади зворотнього зв'язку як важливого компонента оцінювання та складові його ефективності досліджено Н. Дементієвською [3], Н. Морзе, О. Барною, В. Вебер [5]. Практичне використання зворотнього зв'язку у викладанні іноземної мови розроблено Л. Штохман [8]. Ю. Будас розглядає зворотній зв'язок як один із аспектів формування іншомовної компетентності студентів та забезпечення доброзичливої атмосфери на заняттях з іноземної мови [2]. Т. Божук [1] обґрунтовує важливу роль зворотнього зв'язку в процесі навчання іноземної мови на практичному досвіді використання методів «три конверта» та анкетуванні.

Важливість усного коригувального зв'язку в процесі навчальної діяльності розкрито у дослідженні О. Назоли [6]. Функції та механізм зворотнього зв'язку між викладачем і студентом, умови його забезпечення та використання у дистанційному форматі досліджено В. Филипською [7].

Також, проблема зворотнього зв'язку у навчання іноземної мови посіла чільне місце у дослідженнях зарубіжних вчених. Б. Оберхоф визначає зворотній зв'язок як намірене вербальне повідомлення іншій особі того, як її поведінка чи наслідки цієї поведінки сприйнято чи пережито [4]. А. Клугер описує формування методики та узагальнює практику використання зворотнього зв'язку в навчальному процесі [13]. Р. Лістер досліджує корекційний зворотній зв'язок в «комунікативних класах» [14]. Проблему діагностики володіння іноземною мовою у співвідношенні навчання та оцінювання порушено Дж. К. Олдерсон [9].

Отже, аналіз наукових досліджень, присвячених зворотньому зв'язку у навчанні іноземної мови показує достатньо велику кількість публікацій, які розкривають сутність, зміст, функції, етапи зворотнього зв'язку та більшість з них зосереджено на коригувальній та оціночній функціях. Однак, недостатньо досліджено забезпечення зворотнього зв'язку саме в комунікації викладача і студента, і що особливо важливо – отримання зворотнього зв'язку від студента, для аналізу та розуміння його очікувань та потреб у навчальній діяльності.

Мета статті – проаналізувати теоретичні основи та практичні аспекти застосування зворотнього зв'язку у навчанні іноземної мови в процесі комунікації викладача і студента у ЗВО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою умовою успішного навчання іноземної мови є зворотний зв'язок, оцінка студентів, яку отримує викладач і який має стимулювати його до перегляду своїх курсів та методики їхньої репрезентації тому чи іншому контингенту учнів.

Зворотний зв'язок є найважливішим механізмом навчання іноземних мов. Отримані за допомогою нього відомості дозволяють коригувати процес навчання.

За визначенням A. Kluger [13], зворотний зв'язок – це інформація, що надається студенту про його навчальну діяльність із метою покращення результатів. Вона має бути своєчасною, конкретною та орієнтованою на подальший розвиток.

За допомогою розробленого нами пакету анкет ми виявляли конструктивні, гностичні, дидактичні та комунікативні здібності викладача, вивчали суб'єктивні оцінки студентів у процесі вивчення ними іноземної мови, встановлюючи зворотний зв'язок.

При анкетуванні учень описує своє сприйняття викладача («компетентна, врівноважена, енергійна, терпляча, стримана, індиферентна і т.п.) і висловлює своє ставлення до тактики, стратегії і методики викладача («правильно відбирає матеріал, тексти для перекладу, знає складнощі учнів, не заважає висловлюватись, тактовно виправляє помилки» тощо), дає інтерпретацію навчальним діям викладача, намагається зрозуміти мотиви його діяльності.

Завдання полягає в тому, щоб викладач адекватно сприймав інформацію, отриману у вигляді зворотного зв'язку в анкетах, та використав її для подальшої корекції своєї діяльності. Важливою умовою ефективності зворотного зв'язку (в даному випадку анкетування) є готовність до неї викладача та того, хто навчається. Необхідно також, щоб зворотний зв'язок носив дескриптивний характер, а не лише оціночний. Якщо викладач може діагностувати рівень базових знань іноземної мови, рівень мотивації та потреби студента, це може сприяти пошуку резервів навчання (стимулювання, спонукання, вплив, управління). Тому на одному з перших місць під час ранжирування дидактичних, конструктивних, професійних умінь та здібностей викладача студенти ставлять уміння аналізувати мотиви, розуміти наміри, встановлювати причинні зв'язки у поведінці тих, хто навчається.

У навчальному процесі можна визначити дві тактики:

1) свідомий педагогічний вплив безпосередньо на мотивацію учня через переконання, роз'яснення, стимуляцію, переосмислення.

2) вплив на особистість через умови діяльності (зміна, варіювання змісту, тематики, інформації, методичних прийомів, видів мовної діяльності тощо). І обов'язково вони мають здійснюватися у комплексі. Однак, розробка та реалізація методичних тактик з урахуванням індивідуальних особливостей учнів та їх індивідуального стилю діяльності ускладнені, оскільки існують конкуруючі спонукання, переформулювання цілей у зв'язку з домінантою різних потреб суто прагматичного характеру. Обґрунтований прогноз взаємодії дозволяє викладачеві вибрати найбільш доцільний та провідний до успіху спосіб педагогічного впливу.

Відповідно до проведеного опитування студентів та аналізу анкетування, цінність викладача визначається насамперед комунікативними якостями, тобто вмінням налагодити та зберегти адекватні відносини зі студентами, за яких останні стимулюються до активної навчальної діяльності.

Організація успішної взаємодії в процесі навчання іноземної мови будується не на трансляції

інформації, а на активізації, стимуляції процесів осмисленого вчення, на розвитку мотивації, створенні в процесі навчання атмосфери свободи вибору, відповідальності, задоволенні когнітивних і комунікативних потреб, на використанні минулого досвіду взаємодії зі студентами певного етапу навчання та контингенту, на пошуку загальних ціннісних орієнтацій та культурних переваг, коли зусилля викладача спрямовані на підтвердження прогнозу очікувань суб'єкта навчання.

Для ефективності навчання іноземної мови необхідне розкриття резервів у трьох аспектах взаємодії викладача та студента: в комунікативному (при обміні інформацією та передачі знань), в інтерактивному (регуляція взаємодії викладача та студента), в перцептивному (прогноз, моделювання, установка на певний контингент, рефлексія, врахування психологічних особливостей суб'єктів навчального процесу).

Керувати процесом спілкування в процесі навчання іноземної мови можна, прогнозуючи характер висловлювання суб'єкта навчання в залежності від мети комунікативного завдання, особливостей реагування, диференціюючи засоби впливу, сприяючи відбору матеріалу для оформлення змісту майбутнього висловлювання, враховуючи особистісний характер комунікації, що визначає навчальну діяльність, створюючи структуру відносин суб'єкта навчання до умов його навчальної діяльності, спонукаючи його до активності. Тільки врахування співвідносного рівня кожного учасника взаємодії (потреб, мотивів, цілей, використовуваних стратегій) дозволяє здійснити адекватну оцінку та передбачити ефективність результатів спільної навчальної діяльності.

Зворотний зв'язок у навчанні іноземних мов розглядається як динамічний процес обміну інформацією між викладачем і студентом, який сприяє вдосконаленню мовленнєвих навичок [12].

Комунікативний потенціал, комунікативна компетентність викладача іноземної мови включає в себе рівень соціального сприйняття, прогнозу реакцій студента, знання орієнтацій, психологічних бар'єрів, стереотипів і вміння їх зняття, здатність до переключення, вміння привертати увагу, викликати зацікавленість до переданих знань та зберігати і підтримувати її, встановлювати атмосферу довіри, віру у власну компетентність, володіння спектром спонукань студента до виконання відповідних комунікативних дій, здатність до вирішення різних комунікативних завдань, що є функціональною одиницею спілкування, спонукачем мовленнєвої дії іноземною мовою учнів.

До педагогічних здібностей, що забезпечують ефективну взаємодію на занятті з іноземної мови, можна віднести проектування можливих способів подання інформації на основі передбачення можливих наслідків її сприйняття, проектування власної виконавчої діяльності, підведення до висновків, що випливають з представленого матеріалу, заохочення і закріплення продуктивних дій, узагальнення і перенесення ефективних способів впливу на учнів, виявлення переваг і недоліків власної діяльності на основі аналізу зворотного зв'язку. Сюди ж можна віднести володіння всіма типами педагогічного спілкування: нормативно–оціночним (зняття критич-ності реципієнта), довідково–інформаційним (вміння дати точну, необхідну інформацію, не зловживаючи зайвою деталізацією фактів), організаційно–цільовим (диференціація способів впливу, постановка спільних цілей, зіставлення досягнутих результатів), вибірковість у виборі типів і засобів комунікації, їх взаємозв'язок. Це спонукає до диференціації понять «педагогічного зворотного зв'язку» під яким розуміють інформацію, що одержують від викладача студенти, та «академічного зворотного зв'язку», заснованого на інформації щодо власне педагогічного процесу, його змісту, методів, засобів і форм, отриманої від студентів викладачем [11, с.82].

Володіючи технікою забезпечення зворотного зв'язку викладач іноземної мови здатний враховувати індивідуальний стиль діяльності студента, його мотиваційно–потребову сферу, а також комунікативні, інтерактивні, перцептивні процеси, що протікають в групі.

До мотивуючих позитивних емоцій у спілкуванні викладача зі студентами відносять еквівалентність понять, елементів культури, цінностей, підходів, оцінок викладача і самооцінок учнів, вміння інтерпретації зовнішніх ознак поведінки, зняття афективних реакцій, вміння стежити за своєю інтонацією, мімікою, жестами, часом мовлення, змістовною стороною спілкування, тактовне мовленнєве стимулювання виправлення помилок, доброзичливий тон спілкування. Емпатія викладача як когнітивний процес розуміння індивідом внутрішнього світу студента займає важливе місце в структурі комунікації на заняттях з іноземної мови. На це вказують 65% опитаних студентів.

Викладач іноземної мови, який володіє технікою забезпечення зворотного зв'язку, здатний враховувати індивідуальний стиль діяльності студента, його мотиваційно–потребову сферу, а також комунікативні, інтерактивні, перцептивні процеси, що протікають у групі.

До мотивуючих позитивних емоцій у спілкуванні викладача зі студентами відносять еквівалентність понять, елементів культури, цінностей, підходів, оцінок викладача і самооцінок учнів, вміння інтерпретувати зовнішні ознаки поведінки

Проведений аналіз структурних і змістовних особливостей висловлювань студентів дозволив виявити різне мотиваційне значення деяких експериментальних даних залежно від суб'єкта навчання і контингенту групи. Так, при шкалюванні оцінок, що відносяться до якості викладання іноземної мови, на перше місце ставиться вміння побудувати контакт з аудиторією, системність викладу матеріалу, логіка аргументації, вміння стимулювати студентів до подальшої діяльності, показати перспективи отриманих даних в майбутньому, вміння включити суб'єкт в структуру діяльності, стимулювати сприйняття, увагу, афективну сферу, вміння заохочувати, не створюючи негативної мотивації.

Вимоги до інформації розподіляються наступним чином: 1) наявність цінної інформації, що дає можливість отримати орієнтири для самостійної роботи, узагальнення, уявлення про зв'язок з іншими аспектами, рівнями мови; 2) раціональний відбір матеріалу, його послідовність; 3) вільне володіння матеріалом, полемічність викладу, вміння вислухати протилежну точку зору; 4) лінгвістична, комунікативна цінність відібраного матеріалу з урахуванням труднощів і помилок студентів, наукова цінність і значимість для майбутньої спеціальності. Комунікативна установка – прийняти дану інформацію від даного викладача – допомагає успішній взаємодії при спілкуванні на занятті. Спостерігається велика залежність слабких студентів від взаємодії з викладачем, контакту з ним. Таким чином, забезпечуючи зво-

ротний зв'язок зі студентами, враховуючи їхні потреби і труднощі, викладач коригує власну діяльність, що в підсумку веде до успішного навчання іноземної мови.

Знання викладачем потреб студентів за допомогою забезпечення зворотного зв'язку в процесі навчання іноземної мови сприяє вибору засобів впливу, типу спілкування залежно від мотивації учнів, техніки спілкування, мовних засобів. Комунікативна креативність викладача , індивідуальний і диференційований підхід до учнів залежить від їх комунікативних інтенцій, потреб, здатності до зміни стилю і методів, форм репрезентації навчальних матеріалів, якщо вони зустрічають неприйняття і опір, здатність до моделювання особистісних особливостей студента, вміння знімати емоційну напруженість і передбачати розбіжності у групі.

Невід'ємним складником зворотного зв'язку у педагогічній взаємодії є професійні комунікативні компетенції викладача, що стосуються здатності до контролю та якісного особистісно орієнтованого, навчаючого та мотивуючого оцінювання, корелятивного педагогічній меті [10].

Неадекватне сприйняття особистості учня, нерозуміння його мотивів призводить до психологічних бар'єрів, неправильних уявних моделей проблемної ситуації. Як свідчить опитування студентів, викликає неприйняття патетичний, урочистий стиль спілкування, директивність, повчальність, ситуації, коли переслідується тільки мета передачі інформації, коли навчання виступає як нескінченний монолог викладача, його суцільний мовний потік, коли мова, висловлювання учня перериваються передчасною реакцією, корекцією викладача.

Як відомо, емоційна напруженість призводить до погіршення оперативної пам'яті, ослаблення уваги, контролю над помилками, появи стереотипних висловлювань, порушення динаміки мовлення, різкого зниження мотивації до навчання. Несумісність викладача і студента, дискомфорт у спілкуванні, несприйняття педагогічних стратегій призводить до зниження комунікативної насиченості взаємодії, згортання спілкування. До деструктивних факторів на заняттях з іноземної мови відносяться також неструктурованість спілкування, дисонанс і розбіжність між змістом і засобами навчання, між очікуванням і результатами навчальної діяльності, розбіжність між змістовною і формальною сторонами, думками, цілями, цінностями, нормами, соціальними установками.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Зворотний зв'язок є невід'ємною складовою процесу навчання іноземних мов, оскільки сприяє формуванню рефлексивного мислення, розвитку мовної компетентності й автономності студентів. У поєднанні з технологічними інструментами він створює умови для більш гнучкого та персоналізованого навчання.

Ефективність зворотного зв'язку залежить від того, наскільки він зорієнтований на навчальні цілі, забезпечує підтримку та стимулює студентів до подальшої діяльності.

Активізація та успішність навчальної діяльності на заняттях з іноземної мови можлива, якщо діяльність є саморегульованою, самомотивованою, самоорганізованою, коли викладач керує цією діяльністю, отримуючи зворотний зв'язок від студентів. Для цього він повинен враховувати когнітивні та комунікативні потреби студентів, мовні вміння та можливості, специфіку суб'єктивної інформативності, близької дистанції в малих групах, лінгвістичні та паралінгвістичні засоби, забезпечити порівневу організацію заняття, створити взаємодію, в результаті якої студенти задовольнять свою допитливість і потреби; (викладач є дружнім і викликає довіру та повагу, учням надається свобода у виборі навчальних програм і аспектів, постановці цілей). Організація такого навчального процесу можлива, якщо викладач отримає зворотний зв'язок від студентів, буде володіти повною інформацією про стани, потреби і запити студентів. Подальший розвиток цього напрямку вбачаємо у розробці прикладних інструментів для забезпечення зворотнього зв'язку на заняттях з іноземної мови та їх експериментальній апробації.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Божук Т. Роль зворотного зв'язку в навчальному процесі: досвід застосування методів «три конверти» та анкетування. *Молодь і ринок.* 2010. С. 94–98.

2. Будас Ю. О. Вплив зворотного зв'язку на формування іншомовної професійної компетентності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. Вип. 51. С. 202–206.

3. Дементієвська Н. Формуюче оцінювання в курсі допрофільної підготовки за програмою Intel «Шлях до успіху». *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах.* 2012. № 2. С. 60–69.

4. Левін Б. Зворотний зв'язок: психологічні аспекти. Київ: Наукова думка, 1986. 120 с.

5. Морзе Н. В., Барна О. В., Вембер В. П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах.* 2013. № 6. С. 45–57.

6. Назола О. В. Роль усного коригувального зв'язку у навчанні студентів іноземної мови. *Педагогічний процес: теорія і практика.* 2013. Вип. 2. С. 139–147.

7. Филипська В. І. Забезпечення ефективного коригувального зворотного зв'язку як одного із видів зворотного зв'язку між викладачем та студентом у процесі вивчення іноземної мови. *Іноземні мови*. Київ: Київський національний лінгвістичний університет, 2020. № 4. С. 11–16.

8. Штохман Л. Зворотний зв'язок у практиці викладання іноземної мови. *Наукові записки національного університету «Острозька академія».* Серія Філологічна. Острог: видавництво Національного університету «Острозька Академія», 2020. Вип. 9 (77). С. 232–235.

9. Alderson J. C. Diagnosing Foreign Language Proficiency: The Interface between Learning and Assessment. New York, 2005. 284 p.

10.Eaves B. S., Shafto P. Unifying pedagogical reasoning and epistemic trust advances child. *Development and Behavior.* 2012. № 43. P. 295–319.

11.Hattie J., Timperley H. The Power of Feedback. *Review of Educational Research.* 2007. Vol. 77. № 1. P. 81–112.

12.Hyland K., & Hyland F. Feedback in Second Language Writing: Contexts and Issues. *Cambridge: Cambridge University Press.* 2006. P. 46–58.

13.Kluger A. The Effects of Feedback Interventions on Performance: a Historical Review, a Meta Analysis, and a Preliminary Feedback Intervention Theory. *Psychological Bulletin*. 1996. Vol. 119. № 2. P. 15–23.

14.Lyster R. Corrective feedback and learner uptake: Negotiation of form in communicative classrooms. *Studies in Second Language Acquisition.* 1997. № 19. P. 37–66.

REFERENCES

1. Bozhuk, T. (2010). Rol zvorotnoho zviazku v navchalnomu protsesi: dosvid zastosuvannia metodiv «try konverty» ta anketuvannia. [The role of feedback in the educational process: experience in applying the "three envelopes" and questionnaire methods]. Molod i rynok. – Youth and the market. S. 94–98. [in Ukrainian]

2. Budas, Yu. O. (2018). Vplyv zvorotnoho zviazku na formuvannia inshomovnoi profesiinoi kompetentnosti. [The influence of feedback on the formation of foreign language professional competence] Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv : metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems. №51. S. 202–206. [in Ukrainian]

3. Dementiievska, N. (2012). Formuiuche otsiniuvannia v kursi doprofilnoi pidhotovky za prohramoiu Intel «Shliakh do uspikhu». [Formative assessment in the pre–professional training course of the Intel "Path to Success program"] Informatyka ta informatsiini tekhnolohii v navchalnykh zakladakh. – Computer science and information technology in educational institutions. №2. S. 60–69. [in Ukrainian]

4. Levin, B. (1986). Zvorotnyi zviazok : psykholohichni aspekty. [Feedback: psychological aspects] Naukova dumka.– Scientific thought. 120 s. [in Ukrainian]

5. Morze, N. V., Barna, O. V., Vember, V. P. (2013). Formuvalne otsiniuvannia : vid teorii do praktyky. [Formative assessment: from theory to practice] Informatyka ta informatsiini tekhnolohii v navchalnykh zakladakh.– Computer science and information technology in educational institutions. №6. S. 45–57. [in Ukrainian]

6. Nazola, O. V. (2013). Rol usnoho koryhuvalnoho zviazku u navchanni studentiv inozemnoi movy. [The role of oral corrective communication in teaching foreign language students.] Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka. – Pedagogical process: theory and practice. №2. S. 139–147. [in Ukrainian]

7. Fylypska, V. I. (2020). Zabezpechennia efektyvnoho koryhuvalnoho zvorotnoho zviazku yak odnoho iz vydiv zvorotnoho zviazku mizh vykladachem ta studentom u protsesi vyvchennia inozemnoi movy [Providing Effective Corrective Feedback as One of the Types of Feedback between Teacher and Student in the Process of Learning a Foreign Language] Inozemni movy – Foreign languages. №4. S. 11–16. [in Ukrainian]

8. Shtokhman, L. (2020). Zvorotnyi zviazok u praktytsi vykladannia inozemnoi movy [Feedback in the practice of teaching a foreign language] Naukovi zapysky natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia Filolohichna. – Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Series Philological. 9 (77). S. 232–235. [in Ukrainian]

9. Alderson, J. C. (2005). Diagnosing Foreign Language Proficiency: The Interface between Learning and Assessment. New York. 284 p. [in English]

10.Eaves, B. S., Shafto, P. (2012). Unifying pedagogical reasoning o and epistemic trust advances child. Development and Behavior. № 43. P. 295–319. [in English]

11.Hattie, J., Timperley, H. (2007) The Power of Feedback. Review of Educational Research. Vol. 77. № 1. P. 81–112. [in English]

12.Hyland, K., & Hyland, F. (2006). Feedback in Second Language Writing: Contexts and Issues. Cambridge: Cambridge University Press. P. 46–58. [in English]

13.Kluger, A. (1996). The Effects of Feedback Interventions on Performance: a Historical Review, a Meta Analysis, and a Preliminary Feedback Intervention Theory. Psychological Bulletin. Vol. 119. № 2. P.15–23. [in English]

14.Lyster, R. (1997). Corrective feedback and learner uptake: Negotiation of form in communicative classrooms. Studies in Second Language Acquisition. №19. P. 37–66. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЩЕРБИНА Світлана – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та іноземних мов Центральноукраїнського національного технічного університету.

Наукові інтереси: теорія та методика навчання іноземним мовам.

ЛІПАТОВА Марина – викладач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету.

Наукові інтереси: проблеми методики навчання української мови як іноземної.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

SHCHERBYNA Svitlana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economic Relations and Foreign Languages of Central Ukrainian National Technical University.

***Scientific interests**:* theory and methodology of teaching foreign languages.

LIPATOVA Maryna – Lecturer of the Department of the History, Archaeology, Information and Archival affair of Central Ukrainian National Technical University.

Scientific interests: problems of methodology of teaching Ukrainian as a foreign language.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2026 р.
Прийнята до друку 25.10.2026 р. Опублікована 17.11.2026 р.

УДК 378.011.3:37.016
DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-225-601-604 **ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)**

ШУМСЬКА Ольга –
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фортепіано
Харківської гуманітарно-педагогічної академії
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-5422-8663
email: oll123@ukr.net
СМОРОДСЬКИЙ Віталій –
кандидат педагогічних наук, доцент,
старший викладач кафедри фортепіано
Харківської гуманітарно-педагогічної академії
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-8868-8916
e-mail: vismor406@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті обґрунтовано, що основою фахової підготовки здобувачів вищої музично-педагогічної освіти є інструментально-виконавська підготовка, яка охоплює всі аспекти музично-професійної діяльності вчителя музичного мистецтва і визначає рівень його професіоналізму. Визначено, що інструментально-виконавська підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва у педагогічному ЗВО передбачає опанування кількох освітніх компонентів, а саме: основний та додатковий музичні інструменти, акомпанемент, ансамблеве виконавство, які характеризуються однорідністю та взаємопроникливістю і відповідають усім напрямам музично-педагогічної виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва. Процес інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва має власну розвивальну спрямованість, сприяє комплексному розвитку їхніх особистісних якостей, професійних умінь, загальних та музичних здібностей, педагогічної та виконавської майстерності.